

Caesaren
stiging ook
aansche of
ch in leer
gedurende
et publieke
avlood der
iden, moge

en was: de
tot staats-
or-periode,
zijdelings
afzonders-
s. En die
Schotland
beheerscht,
Episcopal
aan.

geregeerd
k VII (1485
III, de be-
7); vervol-
rd: Eduard
our; Maria
Catharina
ps II van
ochter van
die, door
n, van alle
oed op de

wee mach-
ance en de
ngeland to-
sch en de
nd hebben
krachtige
Elizabeth.
n zin voor
uter over-
uitsloeg, en
eanean zich
le Raleighs
acht maak-
s dat om-
deden met
tsche natie.
udor gaan
diep in de
het Eduard
de roman-
et hun ar-
nde bevol-

ieder der
derwerpen.
ien — na-
tische be-
nen. Toen
Volksver-
ming van
delijke en
dus ook,
poedig be-
nia (Scho-
en Picten-
wen, waar-
veer tege-
sche stam-
n ook wal
over, en
in de wilde
verleend,
in steeds
Britten (die
bepassende,
er het Wes-
en. In dien
druïdische,
ksen, trad
die Arthur
heeft mees-
er met zijn
rijden voor
n en mate-

ten in hun
es hun on-
aven, wat
unner vij-
sche hept-
koninkrijk,
n hun ver-
tijd einde-
— na den
ichter van
tijd om de
en Willem,
j Hastings,
Willem —
jn Fransch
geland. Op
n twaalfde
of Planta-
de vader
maakte met
ooid werd
n onze ge-
a Holland-

Het verhaal zegt, dat toen Eduard feitelijk mees-ter was van Wales, de stamhoofden der Britten toch volhielden, dat ze geen vreemdeling, maar alleen een in Wales geboren vorst wilden gehoorzamen. De koning liet toen in allerijl de Koningin naar een kasteel in Wales komen, waar zij het licht gaf aan hun oudsten zoon, die nu „Prins van Wales” genoemd werd, een titel, die sindsdien steeds is gebruikt voor den Engelschen troonopvolger. De bewoners van Wales waren dus nu door hun eigen woord gebonden tot gehoorzaamheid aan den „Prins van Wales”, die straks als Eduard II den Engelschen troon beklom.

Omstreeks dien tijd nu, en iets vroeger reeds (midden 13e eeuw), worden de Tudors genoemd als langzamerhand steeds meer op den voorgrond komende personen in Wales.

Einde 14e eeuw komt het Huis van Lancaster, een zijlinie van het Huis Plantagenet, in Engeland aan de regeering. De tweede vorst uit dat huis, Hendrik V, over wien Shakespeare zijn bekend historisch toneelspel heeft geschreven, was voorspoedig in den Honderdjarigen Oorlog met Frankrijk en huwde Catharina, de dochter van den Franschen koning, waardoor de weg geopend werd voor hun zoon, Hendrik VI, om ook den Franschen troon te beklimmen. Maar Hendrik V stierf een vroegen dood, de kleine Hendrik VI kwam onder voogdij van zijn ooms, de hertogen van Bedford en Gloucester (de laatste was de derde man van onze Jacoba van Beieren), en de tijd van regentschap gaf, zooals gewoonlijk, verdeeldheid en verzwakking; toen kwam het optreden van de Maagd van Orleans en daarmee de keer in den Honderdjarigen Oorlog, en het was niet Hendrik VI van Engeland, maar Karel VII van Frankrijk, die ter kroning naar Reims werd gevoerd.

Intusschen was Owen Tudor, een zeer schoon man, aan het Engelsche hof gekomen, had de liefde van de nog jeugdige Koningin-Moeder Catharina van Frankrijk verworven, en was waarschijnlijk met haar getrouwd, hoewel dit met de stukken niet te bewijzen is. In elk geval heeft het Parlement later bij een wetsontwerp hun kinderen als echt erkend. Zoo werden dus de Tudors, die eerst niet meer waren dan dienaren van Llywelyn, een vorst van Noord-Wales, een zijlinie van het Fransche Koninklijke Huis van Valois, en werden ook, als halfbroers van Koning Hendrik VI, beschouwd te behooren tot het Huis van Lancaster.

Het was toen een bewogen tijd in Engeland, een tijd van verwoestende burgeroorlogen. Evenals het Huis van Lancaster was ook het Huis van York een zijlinie van het Huis Plantagenet. Toen het nu met den oorlog in Frankrijk, na het optreden van Jeanne d'Arc, niet goed ging, plantte Richard van York de vaan van den opstand tegen Hendrik VI. Het embleem van Lancaster was de Roode Roos, dat van York de Witte Roos. Daarom heeten deze burgeroorlogen de „Wars of the Roses”, de Rozenoorlogen. In die oorlogen waren de wisselvalligheden der Tudors, die tot de Lancastrians behoorden, vele.

Na Hendrik VI, die stierf in den kerker, kwam Eduard IV van York, wiens zuster, Margaretha van York, met Hertog Karel den Stoute van Bourgondië gehuwd was, die hem ook steunde.

Over de lijken van diens beide zoontjes heen, die vermoord werden in den Tower, besteedde het monster Richard III den troon. Maar slechts voor twee jaar. Tegen hem verheef zich Hendrik Tudor, de kleinzoon van Owen Tudor en Catharina van Frankrijk, en in den slag bij Bosworth (1485), werd Richard, onder wien twee paarden in den slag neergeschoten waren („A horse, a horse, my kingdom for a horse!”) verslagen en gedood.

Hendrik Tudor beklom den troon als Hendrik VII, en door met Elizabeth van York, de zuster der vermoorde prinses, in het huwelijk te treden, verenigde hij de aanspraken van de huizen Lancaster en York, en gaf aan Engeland de rust, waarnaar het snakte.

Dat was een goed begin voor de regeeringsperiode van het Huis Tudor.

J. VELDKAMP.

De Reformatie in de Classis Neder-Valuwe 1529-1620.

III.

Onwillige pastoors. Na 1592 traden al- lengs verschillende kerspels tot de Reformatie toe, doch tevens stuitte een vlotte voortgang op daadwerkelijken tegenstand of lijdelijk verzet van de Pastoors en koster-schoolmeesters, die Roomsche wenschten te blijven, en ook zijn het niet minder de Schouten geweest, die den voortgang der Reformatie niet weinig hebben vertraagd. Maar met dit alles bewoog zich het geheele kerspel eigenlijk om den Pastoor. De Classis had besloten de onwillige Pastoors niet meer op te roepen, doch kort daarop gevoelde men dat de zaak daarmee toch niet was afgedaan. Derhalve besloot men in 1594 het Hof aan te schrijven, dat zoo niet alle, dan toch de „schadelijkste” dienden afgezet te worden, te weten die van Putten en Elspeet, waarbij ook nog per request aan het Hof door

De Joh. Fontanus van Arnhem gevoegd worden die van Oene en Epe. De verzending van dit request staat in de Acta vermeld met de opmerking: scriptum sed nihil effectum, (wel geschreven maar zonder uitwerking).

Na twee jaren transigeeren werden de Pastoors van Oene en Putten ter Class. vergadering opgeroepen, doch lieten taal noch teeken van zich hooren, waarop de zaak naar de Synode werd verwezen. In 1598 verklaarde de Pastoor van Epe dat hij tot de Reformatie niet kon overgaan, daar hij met zijn Graaf niet in conflict wenschte te komen. De Classis droeg hem tot afzetting voor met behoud van een jaarwedde. Die van Scherpenzeel stoorde zich aan geen enkel besluit, doch beklom evengoed als te voren den kansel die hem verboden was. Die van Vaassen hield de zaak sleepende. Hij had beloofd te Apeldoorn door het gebruik van 's Heeren Avondmaal „sich der gemeente Gods in te lijven”, doch deed het niet. Herhaaldelijk was hij vermaand om zijn bijzit te trouwen, doch zag daar voorloopig vanaf, omdat hij dan de R. K. Ambtsjonkers die hem tegen het Gereformeerd kerkelijk gezag handhaafden, tegen zich kreeg. De belijdenis wilde hij wel onderteekenen, zoodra hij weer schrijven kon, maar zoo lang hij „een lamme en gichtig man sy”, kon hij dat niet doen. Die van Ermelo ging in 1592 met de Reformatie mee, kwam tot 1596 ter vergadering, doch viel daarna wederom af, doopte en trouwde op R. K. wijze en wenschte de Pastorie niet te ruimen. Die van Putten was een strijdbaar man in volle wapenrusting, en heeft tot 1618 verzel gepleegd, door de naburige dorpen af te reizen en overal op te treden, te trouwen en te doopen in de huizen. Maar het eind van de geschiedenis is dan toch, dat zij allen verwijderd zijn, daar de Overheid langzaam maar zeker doortastte, en b.v. ook in 1596 in kerken en langs de wegen alle overblijfselen van den Roomschen godsdienst verwijderde, door afbraak van wijwater-vaten, kruisen en sacramentshuisjes.

Onwillige kosters. De rechterhand van den Pastoor was de koster-schoolmeester, die het lot van zijn heer deelde. Ook deze functionarissen pleegden daadwerkelijk of lijdelijk verzet. Die van Nunspeet lasterde de gereformeerde leer, schold de kerkgangers uit, en bleef als die van Voorthuizen, zich met waarzeggerij ophouden. Die van Oene weigerde doopwater aan te brengen, gesteund als hij werd door de R. K. ambtsjonkers, en die van Elspeet moest de jeugd onderwijzen, terwijl hij zelf niet goed lezen en schrijven kon.

Het onderwijs. De Classis vroeg aan de Overheid voor de meest bevolkte dorpen om een school, opdat het volk niet verder in duisternis zou verzonken, en droeg de predikanten op om de aanwezige scholen in „gude ordinantie te bringen”. Ook moesten goede boeken geleerd worden, opdat de kinderen „in de ware religie werden opgetrocken” en de schoolmeester mocht de „paep-sche boecken” die sommige ouders den kinderen meegaven niet toelaten. De koster-schoolmeester van Oldebroek kreeg de vermaning dat hij de kinderen wat vlijtiger den Catechismus leeren moest en zelf het H. Avondmaal niet langer mocht verzuimen. Te Voorthuizen was een „toverische Custer” en zoo is het te begrijpen dat de dominé zelf den schooldienst waarnam, maar toen hij vertrok, kreeg hij op zijn attestatie een aanteekening, dat hij zulks zonder classicale goedkeuring niet meer behoorde te doen.

Doopsbediening. De H. Doop werd zeer spoedig bediend, en mocht niet apart even plaats hebben, doch er moest bij gepreekt worden. Ook mocht men door de week laten doopen, liefst op Vrijdag, zijnde de sterfdag des Heeren. Werd een kind des Zondags geboren, dan werd het dienzeliden dag nog gedoopt. Hier spreekt de historie sterker dan de gereformeerde leer, want het heeft tientallen van jaren geduurd voor en al eer de vaders bij de doopsbediening wilden tegenwoordig zijn, „om tegenover den doop haerder kynderen te staan”, en op de vragen te antwoorden. De Classis maande de predikanten tot de grootst mogelijke lankmoedigheid aan.

Vaassen. G. VAN DER ZEE, Herv. pred.

Kerk(hof)seenhed.

De A. M. Boeyinga schrijft in „Haarlemsch Kerkblad”:

De Gispén deelt in „De Bazuin” een advertentie uit het Anti-Revolutionair Dagblad van Groningen mee, die spreekt van een samenwerking van een Gereformeerde en een Chr. Gereformeerde Kerk.

Hier hebt ge de advertentie:

„Met 1 Mei gevraagd door de Gereformeerde en Chr. Gereformeerde Kerk te Kornhorn f3000.— beno- digd voor aanleg eener begraafplaats met opgaaf van rente-type.”

De Gispén voegt daaraan toe: „Een samenwerking van die twee kerken voor de levenden ware mij aangenamer geweest!” Ongetwijfeld! De natuurlijke levens-orde is via de

kerk naar het kerkhof. Dus bij de kerk beginnen, ook in het stuk der vereeniging. Misschien echter willen ze daar in het Noorden, nu het langs dien aangewezen weg niet schijnt te willen, het eens probeeren op de Joodsche manier: van achteren naar voren, via het kerkhof naar de kerk. Wellicht zijn ze daar ook tot de ontdekking gekomen, dat je dit beestje bij zijn staart moet aanpakken om het vooruit te krijgen.

Dan is die ontdekking zeker Noorderlicht.

Verbandsverhouding.

Dr J. v. Lonkhuyzen schrijft in „Geref. Kb. Schouwen-Duiveland”:

..... Ook dit toont derhalve, dat de verhouding van den predikant tot een kerk een gansch bijzondere is. We zouden ze willen noemen met den naam van een verbandsverhouding. Men ging op grond van zekere stipulatiën of overeenkomsten saam een verbond aan. En in alle verbonden zijn twee deelen begrepen. Hieruit volgt dan ook, dat geen van beiden eenzijdig het verbond of de verbondsvoorwaarden schenden mag. Niet den aard van het werk, of het terrein van het werk, of de hoeveelheid van het werk, of het toegezegde levensonderhoud voor het werk, of wat dies meer zij, veranderen mag. Zelfs een eenzijdig voorstel dienaangaande zou buiten orde zijn. Dat moet altijd in gemeen overleg geschieden. Wie meent dat dit van één kant zou kunnen geschieden, toont daarmee het Geref. kerkrecht nog niet goed te kennen. Daar behoort immer samenwerking te zijn. D.w.z., dat niet één, maar dat beide werken, en wel in overeenstemming.

Het is goed, dat Dr v. Lonkhuyzen hier nog eens weer op wijst. Er gebeuren soms droeve dingen; het schijnt, alsof de N.S.B.-methode (formeel dezelfde als die der communisten) van: ontevredenheid zaaien, ook in de kerkelijke samenleving slachtoffers maakt. Onze predikanten — dat teekent hun trouw — leven dicht bij de gemeente. Noem dat, zoo ge wilt, met het rare woord „democratisch”. Maar ze worden ook vaak slachtoffers van die democratie. De liefde van velen verkoudt; niet, dat vele beurzen leeg worden is ons ongeluk, maar dat nog meer harten verkillen. En dat velen durven praten over dingen, waarvan men geen verstand heeft. Al onze menschen betalen de rekeningen der medicijnmeesters hun vleesch: ze begrijpen, niet te weten, wat de studie der medische heeren, noch wat hun beroep kost, willen ze het naar behooren vervullen. Met de advocaten, de leeraren bemoeien ze zich ook niet. Maar met de predikanten bemoeien ze zich wel. Wat weten ze ervan, hoeveel de theologische studie heeft gekost en nog kost? Ach, kwam de geest van vertrouwen terug.

Tot „Entscheidung” brengen.

Men herinnert zich, dat ik in de beantwoording van een vraag van één onzer predikanten opgemerkt heb, dat m.i. de roeping er lag, om een kerk, welke haar leden verhindert God naar Zijn Woord te dienen, tot „Entscheidung” te dwingen. We herinnerden reeds, dat Dr J. Ch. Kromsigt daarop teruggekomen was, en beloofden, hem verder te citeren. Dr Kromsigt, in „De Gereformeerde Kerk”, schrijft verder:

Maar daarbij vergeet dan m.i. deze enkele, dat hij niet verenigd is, niet op zichzelf staat, maar juist als christen gemeenschapslid is. En daarmee verspert al dadelijk deze enkele zich den weg tot het geheel. Deze weg moet voeren tot voortgaande gemeenschapsverscheuring. Aan het eind wordt eenvoudig openbaar het individualistisch, separatistisch, independentisme, dat bij het begin al terstond verborgen aanwezig was. Hierover zou nog veel te zeggen zijn, bijzonder wat aangaat de beoordeeling van 'tgeen in 1816 is geschied en de houding die diens volgens door ons daartegenover in gehoorzaamheid aan Gods Woord moet worden aangenomen. Daarover later misschien nog.

Feitelijk schijnt mij dit alles hierop neer te komen, dat de enkele de gemeenschap alleen dan tot Entscheidung dwingen mag, als hij denkt, het te winnen; m.a.w., als de gemeenschap reeds in een toestand gekomen is, die een nadere Entscheidung niet meer behoeft. Reformeeren zou dus opgaan in constateren. Maar de verhouding tusschen den één en de „allen” is in Gods Woord anders geteekend. De persoonlijke arbeid voor de gemeenschap ook.

Promotie.

De A. M. Boeyinga schrijft in „Haarlemsch Kerkblad”:

Promotie beteekent letterlijk: voortbeweging, voortgang.

Ter synode van Arnhem (1930) werd de doorzetting van dit promotie-recht stop gezet, omdat er blijkbaar geen „genoegzame eenparigheid van gevoelen” was. En deze onthak omdat sommigen, velen, oordeelden, dat slechts een volledige Universiteit en niet een wetenschappelijke kweekschool, noem ze faculteit, iemand tot doctor kan promoveeren.

Nu heeft het arends-oog van Prof. Schilder eenige promotie, voortgang, te dezen oprichte ontdekt. En hij laat natuurlijk niet na daarbij zijn slag te slaan.

Daartoe haalt hij in „De Reformatie” allereerst aan wat Prof. Dr H. H. Kuyper in 1914 in „De Heraut” schreef:

„Zoo sterk geldt deze regel nog altoos in Europa, dat tot dusver nog niet één Theologische School, ze moge dan seminarie, college of faculté de theologie heeten, zich het recht heeft aangematigd om op eigen naam den doctoralen graad te verleenen.”

Nu is echter Prof. Kuyper door de Faculté Libre de Théologie de Paris zelf pas gepromoveerd, „natuurlijk met diens bewilliging”, tot doctor honoris causa.

Laconiek vraagt daarom Prof. Schilder:

„Is de schrijver van het „Heraut”-artikel van meening veranderd?”